
ІННОВАЦІЇ

УДК 330.341.1

О. О. Зеленська, к.е.н., доцент,
Н. О. Алешугіна, к.е.н.**РОЛЬ ІННОВАЦІЙ В АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО
ГОСПОДАРСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПОЛІСЬКОГО
ЕКОНОМІЧНОГО РАЙОНУ)**

Піднімається актуальна для багатьох галузей народного господарства проблема підвищення конкурентноздатності на основі пошуку інноваційних шляхів розвитку. Запропоновано низку заходів щодо впровадження нових видів рекреаційних послуг, виявлення та використання нових ринків їх збуту, зміни в організації виробництва рекреаційних послуг.

Ключові слова: інновації, кластери, альтернативні види туризму, інноваційні послуги.

Е. А. Зеленская, к.э.н., доцент,
Н. А. Алешугина, к.э.н.**РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В АКТИВИЗАЦИИ РАЗВИТИЯ
РЕКРЕАЦИОННОГО ХОЗЯЙСТВА (НА ПРИМЕРЕ ПОЛЕССКОГО
ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЙОНА)**

Поднимается актуальная для многих отраслей народного хозяйства проблема повышения конкурентоспособности на основе поиска инновационных путей развития. Предложен ряд мероприятий по внедрению новых видов рекреационных услуг, выявлению и использованию новых рынков сбыта, изменению в организации производства рекреационных услуг.

Ключевые слова: инновации, кластеры, альтернативные виды туризма, инновационные услуги.

O. Zelenska, PhD in Economics, ass. prof.
N. Aleshuhina, PhD in Economics**THE ROLE OF INNOVATIONS IN THE ACTIVISATION OF RECREATION
ECONOMY DEVELOPMENT (ON THE EXAMPLE OF POLESYA ECONOMIC
REGION)**

The authors touch upon a very topical issues for many spheres of national economy about the increase of competitiveness by finding innovative ways for the development. A number of activities to implement new types of recreation services, to explore and use new outlets, to change the organisation of recreation services production are provided in the article.

Keywords: innovations, clusters, alternative types of tourism, innovative services.

Актуальність теми дослідження. Перехід України до інноваційної моделі розвитку означає вибір шляху суспільного поступу за цивілізаційною парадигмою, згідно з якою інтереси людини перебувають у центрі регіональної політики. У цьому контексті набуває актуальності питання подолання невинуватених територіальних відмінностей у рівнях та якості забезпечення реалізації всебічного розвитку людського потенціалу.

ІННОВАЦІЇ

Постановка проблеми. У даному контексті певної гостроти набуває проблема забезпечення потреб мешканців Поліського економічного району у рекреаційних послугах. Незважаючи на те, що даний регіон має потужний рекреаційно-ресурсний потенціал (21 % від загальноукраїнських рекреаційних ресурсів), рівень їх використання становить лише 9 %, при середньому в країні – 14,4 % [1, с.113], а рекреаційне господарство регіону характеризується низьким рівнем розвитку. Велике значення у даній ситуації мають наслідки аварії на Чорнобильській АЕС, які вивели з обігу значні рекреаційні території на півночі Полісся. Проте у його південних районах, що характеризуються оптимальними екологічними умовами і значною концентрацією соціально-культурних та природних рекреаційних ресурсів, рекреаційне господарство теж не набуло більш-менш значного розвитку. З огляду на позитивні соціальні та економічні впливи, які рекреаційне господарство здатне здійснити на регіон, розвиток останнього на Поліссі набуває певної актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри ретельні дослідження особливостей організації рекреаційної діяльності у різних регіонах Поліського економічного району, що проводяться І. Смалем, В. Смалем, В. Жученко (Чернігівщина), В. Павловим, Л. Черчик (Волинь), Р. Возняком (Західне і Київське Полісся), питання розвитку рекреаційної системи регіону як єдиного цілісного господарського утворення залишаються недостатньо вивченими. Немає і чіткої відповіді на питання, як зробити регіональний рекреаційний продукт гідною альтернативою продукції та послугам такого роду, що пропонуються суб'єктами рекреаційної господарської діяльності з інших регіонів.

Постановка завдання. Дана стаття присвячена пошуку відповіді на питання підвищення конкурентоздатності регіонального рекреаційного продукту і базується на врахуванні сучасних особливостей розвитку господарських систем в умовах економічних трансформацій, дослідженням яких присвячені праці В. Гейця, Г. Горжелака, Б. Данилишина, М. Долішнього, І. Лукінова, М. Портера та ін.

Виклад основного матеріалу. Підвищення попиту на рекреаційний продукт поліської індустрії відпочинку можливе за умов піднесення рівня її конкурентоздатності. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити оригінальність та унікальність пропонованих послуг, їх досконалість в організаційному, технічному плані, застосовувати нові підходи до їх надання, сучасні методи просування рекреаційного продукту на ринку туристичних послуг - активізувати інноваційну діяльність. Виконання цієї умови є запорукою успішного становлення та ефективного розвитку регіональної системи рекреаційного господарства Полісся.

Згідно з класифікацією А. Ключникова, основними напрямками інноваційної діяльності як туристичних, так і взагалі рекреаційних організацій є: впровадження нових видів послуг; використання нових рекреаційних ресурсів; виявлення та використання нових ринків збуту рекреаційних послуг і товарів рекреаційного призначення; застосування нових технологій та техніки у виробництві рекреаційного продукту; зміна в організації виробництва і споживання традиційних рекреаційних послуг [2, с. 86].

Цілком реальним напрямом втілення в життя перших трьох напрямків інноваційної діяльності на території Полісся, а також вирішення інших регіональних проблем є розвиток на його території альтернативних видів туризму та відпочинку (екотуризм, сільський (зелений), агрорекреаційний, промисловий, культурно-пізнавальний, науковий, релігійний, екстремальний, спортивно-оздоровчий туризм), популярність яких у світі зростає. Хоча дані види туризму не є абсолютною інновацією, для Полісся вони є новими. Наявність об'єктів природо-заповідного фонду, унікальних архітектурних, археологічних та куль-

---

ІННОВАЦІЇ

турних пам'яток, районів давнього сільськогосподарського освоєння з усталеними землеробськими звичаями, строкатість ландшафтів регіону, багатий видовий склад флори та фауни, оригінальні народні промисли - необхідні передумови та чинники, що сприятимуть розвитку альтернативних видів туризму на Поліссі.

Окрім розвитку альтернативних видів туризму, на Поліссі пропонується декілька нових рекреаційних послуг, надання яких можливе в регіоні:

- розвиток сімейного відпочинку за системою "тайм-шер" (Шацькі озера, береги Горині, Случі, Тетерева, Десни, Снові, Сейма, лісових озер);
- організація санаторно-курортного відпочинку для вагітних жінок із забезпеченням кваліфікованого медичного нагляду, збалансованого харчування, лікувальної фізкультури і т.ін (екологічно чисті території Полісся);
- організація молодіжних таборів (на екологічно чистих територіях) і таборів сімейного відпочинку (приміські рекреаційні смуги);
- розвиток рекреаційної інфраструктури вздовж транспортних коридорів, що проходять територією Полісся (№3 – Берлін – Дрезден – Львів – Київ, який проходить через Рівне та Житомир; №9 - Гельсінкі – Санкт-Петербург – Москва – Київ – Одеса – Димитровград – Александрополіс, який проходить по території Чернігівської області; а також коридор Балтійське море – Чорне море, який перетинає територію Волинської і Рівненської областей);
- відкриття кафе при літературно-меморіальних, історико-етнографічних та краєзнавчих музеях із використанням їх тематичного напрямку, особливостей місцевої кухні тощо;
- обмежений розвиток екстремального туризму, що, в принципі, вже відбувається у зоні відчуження.

Нові можливості щодо удосконалення якості рекреаційного продукту, заощадження часу, необхідного на його створення, скорочення виробничої собівартості перед виробниками рекреаційних послуг розкриває використання новітніх технологій та техніки у виробничому процесі. За специфікою і галуззю застосування їх можна розділити на: *інформаційні* (використання спеціальних програмних комплексів, що полегшують роботу з клієнтами та партнерами (Voyage Office Pro), послуг рекламно-інформаційного центру "Українські туристичні інформаційні технології", мережі Інтернет, створення в ній туристичних web-сайтів); *виробничі* (використання сучасної діагностичної та лікувальної апаратури у санаторно-курортній справі, новітнього обладнання у закладах розміщення, харчування, фізкультурно-оздоровчих центрах, модернізованих засобів пересування тощо).

Напрямок інноваційних змін в організації виробництва є створення на територіях із високим рекреаційним потенціалом кластерів - об'єднань виробників рекреаційних послуг із допоміжними підприємствами, організаціями та установами, що постачають перших сировиною, матеріалами, напівфабрикатами, інформацією, здійснюють технічне та кадрове забезпечення, надають консалтингові та маркетингові послуги та послуги реалізації. Детальній характеристиці особливостей цих нових територіально-організаційних утворень та можливостям і стратегії їх організації в Україні, зокрема на території Чернігівської області, присвячені дослідження В. В. Смалья та І. В. Смалья [3, с. 159-171]. Поділяючи їхню думку про можливість і необхідність створення в даному регіоні кластерів "Качанівка-Ніжин" (Ніжинський, Ічнянський, Бахмацький, Прилуцький, Срібнянський, Борзнянський і Талалаївський райони) та "Чернігів-Славутич" (Чернігівський, Менський, Коропський, Сосницький, Куликівський і Новгород-Сіверський райони), пропонуємо також інші варіанти кластерів, створення яких можливе на території Поліського економічного району: Шацького, Ковель-Луцьк, Берестечко-Рівне, Східно-Волинського (табл. 1).

ІННОВАЦІЇ

Таблиця 1

Характеристика потенційних рекреаційних кластерів Волинської, Житомирської та Рівненської областей

Назва кластеру	Територія	Рекреаційні об'єкти	Основні напрямки спеціалізації
Шацький	Любомльський, Ратнівський, Шацький райони	Озера Світязь, Гулемецьке, Луки, Турське та ін. Шацький національний парк, музеї (Кортеліси, Любомль), архітектурні об'єкти (Любомль, Заболоття, Головне, Тур, Згорани).	Санаторно-курортна справа, екотуризм, кінний, промисловий та сільський (зелений) туризм, молодіжний та сімейний відпочинок, організація фестивалів
"Ковель-Луцьк"	Володимир-Волинський, Ківерцівський, Ковельський, Локачинський, Луцький райони	Колодяжненський літературно-меморіальний музей, Лесі Українки, історико-культурний заповідник та музей Волинської ікони м. Луцьк, історичні музеї (Ковель, Володимир-Волинський), архітектурні ансамблі Луцька, Володимир-Волинського, Голубів, Зимного, Олки, Цуманський дендропарк.	Культурно-пізнавальний, науковий та діловий, сільський (зелений) туризм, екотуризм, екскурсійна справа
"Берестечко - Рівне"	Горохівський район Волинської області, Березнівський, Гоцький, Демидівський, Дубенський, Здолбунівський, Корецький, Млинівський, Острозький, Радивилівський, Рівненський райони Рівненської області	Державні історико-культурні заповідники (Острог, Дубно, Пляшева), музеї (Рівне, Млинів, Радивилів, Вілія), архітектурні та історичні об'єкти Рівного, Млинова, Клевани, Мирогощі, Корецький монастир, Хрінницьке водосховище, Дермансько-Мостівський регіональний ландшафтний парк, природні об'єкти "Тарасова криниця", "урочище Олександрівка", "Хотинські печери".	Культурно-пізнавальний, науковий, діловий, релігійний, кінний туризм, екотуризм, сімейний відпочинок, екскурсійна справа
Східно-Волинський	Андрушівський, Баранівський, Бердичівський, Володарськ-Волинський, Житомирський, Новоград-Волинський, Ружинський, Чуднівський райони Житомирської області	Музеї Житомира, Новоград-Волинського, Володарськ-Волинського, Верхівні, архітектурні пам'ятки Бердичева, Житомира, Турчинівки, Тригрія, Івницький парк, геологічні пам'ятки природи поблизу Житомира.	Культурно-пізнавальний, діловий, спортивний, сільський (зелений) та агрорекреаційний туризм, організація фестивалів.

ІННОВАЦІЇ

Ефективною формою міжнародного співробітництва з обміну інноваційними ідеями та технологіями є організація та проведення міжнародних туристичних ярмарок, салонів, виставок. Вищевказані заходи сприяють не тільки впровадженню інновацій, але й розповсюдженню серед потенційних туристів та інвесторів інформації про туристичні можливості України. Це досить суттєвий аспект, оскільки саме брак інформації про вітчизняний і, особливо, Поліський ринок рекреаційних послуг є фактором, що обмежує збільшення туристичних та інвестиційних потоків.

Висновки. Таким чином, запорукою подальшого успішного розвитку рекреаційної галузі Полісся є, у тому числі, діяльність, спрямована на надання нових видів послуг, запровадження нових технологій, залучення нових рекреаційних ресурсів, а також активне просування регіонального продукту на ринку рекреаційних послуг.

Література

1. Національна доповідь про стан навколишнього середовища в Україні у 2001. – К.: Видавництво Раєвського, 2003. – 183 с.
2. Менеджмент туризма: Економіка туризма / [В. М. Козырев, И. В. Зорин, А. И. Сурин и др.]. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 320 с.
3. Смаль І. В. Основи географії рекреації і туризму: Навчальний посібник / І. В. Смаль. – Ніжин: Видавництво НДПУ імені Миколи Гоголя, 2004. – 264 с.

Надійшла 20.12.2011 р.